

STORA UTSKOTTETS BETÄNKANDE
nr 40/1988-89 med anledning av landskapsstyrelsens framställning till landstinget med förslag till landskapslag om försök med frikommuner.

Stora utskottet har i ärendet mottagit lagutskottets betänkande nr 27/1988-89. Utskottet har behandlat ärendet och får härmed anföra följande.

Detaljmotivering

2 §. Utskottet anser efter omröstning (5-4) att försöket med frikommuner i detta skede bör begränsa sig till att omfatta primärkommunerna men inte kommunalförbunden. Minoriteten (viceordföranden Roger Jansson, ledamöterna Olofsson och Sundberg samt ersättaren Salmén) omfattade framställningen.

4 § 1 mom. 11 p. Utskottet anser det inte motiverat att frikommun ges rätt att besluta om tillstånd till offentlig nöjestillställning.

6 § 1 mom. 3 p. Eftersom lagen inte föreslås gälla kommunalförbund bör denna punkt utgå.

6 § 1 mom. 5-7 pp och 9 p. (4-6 pp. och 8 p. i betänkandet). Utskottet har efter omröstning (8-2) omfattat lagutskottets förslag. Minoriteten (ordföranden Tuominen och ledamoten Andersson) ansåg att dessa punkter bör utgå.

12 § 2 mom. Utskottet har efter omröstning (7-3) omfattat lagutskottets förslag. Minoriteten (ordföranden Tuominen samt ledamöterna Andersson och Wilhelms) ansåg att besvär även borde tillåtas på ändamålsenlighetsgrund.

I övrigt har utskottet omfattat lagutskottets förslag.

Ordföranden Tuominen inlämnade skriftlig reservation.

Beslöts att viceordföranden Roger Jansson presenterar utskottets betänkande.

Med hänvisning till det anförda får utskottet vördsamt föreslå

att Landstinget måtte antaga det i framställningen ingående lagförslaget i följande lydelse:

L a n d s k a p s l a g
om försök med frikommuner

(Ingressen lika som i framställningen).

Allmänna bestämmelser

1 §

(Lika som i framställningen).

2 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på de kommuner (uteslutn.) som meddelat landskapsstyrelsen att de önskar delta i försöket med frikommuner. (Uteslutn.).

Försökets innehåll

3 §

(Lika som i framställningen).

4 §

**Delegering av beslutanderätt från landskaps-
till kommunalförvaltningen**

Fullmäktige i frikommun kan besluta att visst kommunalt organ från i beslutet angiven tidpunkt övertar förvaltningskompetensen från vederbörande landskapsmyndighet när saken rör

1) prövning av i 5 § 2 mom. byggnadslagen för landskapet Åland (61/79) avsedd ansökan om tillstånd till tätbebyggelse;

2) förlängning av giltighetstiden för i 23 § 3 mom., 36 § 2 mom. 3 och 5 punkterna, 38 § 1 mom., 88 § 2 mom. 1 och 3 punkterna samt 89 § 1 mom. byggnadslagen för landskapet Åland avsedda förbud; utfärdande av i 24 § 1 mom.

samma lag avsedda förbud;

3) prövning av i 121 § 1 mom. byggnadslagen för landskapet Åland avsedda dispensansökningar;

4) prövning av i 8 § landskapslagen om brand- och räddningsväsendet (37/77) avsedda ärenden;

5) föreläggande av i 31 § 2 mom. landskapslagen om renhållning (3/81) avsett vite;

6) prövning av ärenden som avses i 23 § 5 mom. och 24 § landskapslagen om naturvård (41/77);

7) föreläggande av vite som avses i 35 § landskapslagen om naturvård, såvitt gäller i lagens 24 § avsedda ärenden;

8) tillstånd till försäljning och utställning som avses i 4 § landskapslagen om minuthandelns affärstid (10/70);

9) tillståndsärenden enligt landskapslagen om härbärgerings- och förplägningsrörelser (1/72);

10) syn och godkännande av nöjeslokal i enlighet med bestämmelserna i 47 § landskapslagen angående ordningsstadga för landsbygden i landskapet Åland (32/52);

(11 punkten i lagutskottets betänkande utesluts);

11) uppgörande av vägplan för i landskapslagen om kommunalvägar (16/64) avsedda vägar, sålunda att vägplan kan uppgöras av såväl landskapsstyrelsen som den berörda kommunen;

12) tillståndsärenden som avses i 10 § landskapslagen om kommunalvägar;

13) ärenden som avses i 5-12 och 14-21 §§ landskapslagen om skydd av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse (56/88), med beaktande av att skyddsföreskrifter inte får utfärdas eller ersättning fastställas utan landskapsstyrelsens samtycke, om det kan medföra kostnader för landskapet; samt

14) ärenden som avses i 29 §, 35 § 6 mom., 42 § 2 mom. och 69 § 4 mom. grundskollagen för landskapet Åland (18/88).

(2 mom. lika som i framställningen).

5 §

B e f r i e l s e   f r å n   u n d e r s t ä l l n i n g s s k y l d i g h e t

(1 mom. lika som i lagutskottets betänkande).

(2 mom. lika som i framställningen).

6 §

Rätt till avvikelser från vissa regler

Oavsett vad därom särskilt är föreskrivet kan fullmäktige i frikommun besluta om en avvikande reglering i följande avseenden:

1) ordningen för handläggning av byggnadslovsärenden, dock så att avvikelser inte får göras från bestämmelserna om hörande av granne;

2) skyldigheten att anta i 33 § 1 mom. landskapslagen om stöd för bostadsproduktion (14/82) avsedd bostadsproduktionsplan; planens giltighet i tiden;

(3 punkten i lagutskottets betänkande utsluts).

3) omfattningen av kommunens i 5 § landskapslagen om minuthandelns affärstid (10/70) dispensbefogenhet;

4) avgifter och ersättningar som avses i 13 § 3 punkten landskapslagen om planering och landskapsstöd inom social- och hälsovården (63/83);

5) avgifter som avses i 28 § socialvårdslagen (FFS 710/82);

6) avgifter som avses i förordningen om avgifter för socialservice (FFS 887/83);

7) bestämmelsen i 5 § 3 mom. landskapslagen om barndagvård (38/73) om familjedagvårdarens barn; kravet i 26 § på landskapsstyrelsens godkännande för ibruktage av daghem;

8) gruppindelning enligt 6 § landskapsförordningen om barndagvård (61/73);

9) bestämmelserna om avgiftsfrihet i 8 § landskapslagen om allmänna bibliotek (8/62) med beaktande av att bokutlåningen dock skall vara avgiftsfri; samt

10) fördelningen av uppgifter mellan kommunens tjänstemän.

(2 och 3 mom. lika som i framställningen).

Övervakning av försöket

7-8 §§

(Lika som i framställningen).

Särskilda bestämmelser

9-13 §§

(Lika som i framställningen).

Mariehamn den 26 september 1989

På stora utskottets vägnar:

Pekka Tuominen
ordförande

Pehr Karlström
sekreterare

Närvarande vid ärendets avgörande behandling: ordföranden Tuominen, viceordföranden Roger Jansson, ledamöterna Andersson, Holmqvist, Olofsson, Sundberg, Söderlund och Wilhelms samt ersättaren Salmén.

R E S E R V A T I O N

Allmänt

Skall ett frikommunförsök genomföras i landskapet Åland bör huvudsyftet med försöksverksamheten vara att skapa förutsättningar för kommunerna att ordna sin förvaltning så att de kommunala resurserna utnyttjas bättre än för tillfället och att lokala behov bättre kan beaktas. Syftet med lagstiftningen skall således vara en klar förenkling av den kommunala förvaltningen. Särskilt intressant är detta med beaktande av de åländska, speciellt landskommunernas, relativt sett exceptionella litenhet.

Landskapsstyrelsens framställning ger visserligen vissa möjligheter till förenkling och rationalisering närmast då genom befrielse från viss underställningsskyldighet. Ett helhetsintryck är dock såsom landskapsstyrelsen själv anför som första motiv för lagstiftningen att "ett viktigt syfte vore att pröva i vilken utsträckning man kan decentralisera beslutsfattandet genom att delegera uppgifter från landskapsförvaltningen till kommunala myndigheter". Därigenom "påförs" kommunerna även en stor mängd nya uppgifter utöver dem de redan har. Utöver detta kan man även notera direkta liberaliseringssträvanden beträffande näringslivet (se t ex LL om härbärgerings- och förplägningsrörelser i detaljmotiveringen).

En annan stor svaghet i lagframställningen är att uppföljningsarbetet försvårats genom lagförslagets bestämmelser om anmälan i stället för att ärenden övertas efter ansökan. Förfaringsättet leder till att det i praktiken kommer att bli mycket svårt att övervaka den föreslagna lagstiftningen och synnerligen svårt att dra riktiga slutsatser av försöksverksamheten.

Lagförslaget om det överhuvud skall genomföras borde ha utformats så att det på ansökan hade gällt Mariehamn och eventuellt högst ett par, tre andra kommuner.

Slutligen kan konstateras att en indragning av kommunala förtroendeuppdrag mitt i en valperiod inte överensstämmer med vår demokratiuppfattning.

Detaljmotivering

4 §. Föreslås att nedanstående punkter utgår.

9) p. Beslutanderätten borde med tanke på förvaltningens enhetlighet tillkomma landskapsmyndigheterna. Även de relativt rigorösa stadgandena beträffande syner förutsätter att dessa genomförs lika i alla kommuner. Bedrivandet av härbärgerings- och förplägningsrörelser är i landskapet en viktig näring där företagen kunde få helt olika konkurrensförhållanden beroende på i vilken kommun verksamheten bedrivs ifall dessa ärenden avgörs på kommunal nivå. Slutligen kan konstateras att antalet ärenden är litet.

13) p. Med hänvisning till att landskapslagen om skydd av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse är så ny att erfarenheter i praktiken ännu inte erhållits bör handläggningen av dessa frågor åvila landskapsstyrelsen för att på det sättet uppnå enhetlighet och större översikt i förvaltningen.

14) p. Beslutanderätten beträffande läsårets arbetsdagar, lovdagar o.s.v. bör inte delegeras till frikommun. Vidare skall beslut beträffande specialklasser, examinator och särskilt kompetenskraven för personal vara enhetliga. T.ex. dispenser beträffande lärarkompetens skall fortsättningsvis handhas av landskapsstyrelsen eftersom en delegering lätt leder till orättvisa lösningar och i vissa situationer en osund konkurrens.

5 §. Föreslås att nedanstående punkt utgår.

3) p. Landskapslagen om barndagvård tillåter redan att familjedagvårdare vårdar 5 barn medan rikslagen sätter gränsen vid 4. Att ytterligare möjliggöra en utökning av barnantalet till 6 utan landskapsstyrelsens samtycke är inte förenligt med kravet på god omsorgsnivå inom barndagvården.

6 §. Föreslås att nedanstående punkter utgår.

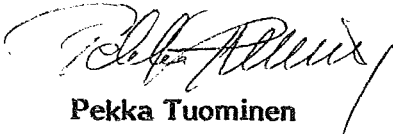
4, 5 och 6) pp. Den slutliga beslutanderätten beträffande avgiftsfrihet och avgifter för sociala tjänster, både sådana där landskapet har behörighet eller de där behörigheten ligger på riksmyndigheterna, borde inte överlåtas på frikommun. Divergerande avgiftssystem i olika kommuner ställer medborgarna i sinsemellan olika ställning. Eftersom de nuvarande avgifterna dessutom är inkomstgraderade kan avvikelser från systemet leda till betydande dubbelarbete för kommunerna för utredande av de ekonomiska effekterna av parallellsystem.

8)p. Beträffande fastställelse av högsta antalet barn i grupp enligt 6 § landskapsförordningen om barndagvård bör slutliga avgörandet göras av landskapsstyrelsen

för att uppnå enhetlighet mellan kommunerna samtidigt som man förhindrar att någon kommun inrättar överstora grupper. Barngruppernas storlek är av synnerlig betydelse ur omsorgssynpunkt och förutom att de bör vara gemensamma för hela landskapet bör man även förutsätta minst samma kvalitetsnivå som i riket.

12 §. Ändringssökande i ärenden där beslutanderätten delegerats från landskapsmyndighet till ett organ inom en frikommun skall kunna sökas även på ändamålsenlighetsgrund. Med tanke på rättssäkerheten för kommunens invånare är det viktigt att rätten till ändringssökande - speciellt i de fall ärendet delegeras från landskapsmyndighet till kommunal myndighet - kvarstår och samtidigt utvidgas till att förutom laglighetsbesvär även omfattar ändamålsenlighetsbesvär.

Mariehamn den 27 september 1989

Pekka Tuominen